

Н. І. ПАШКОВА

Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ, Україна
Електронна пошта: pashkova.nadia@gmail.com
<https://orcid.org/000-0002-2567-8235>

АРХІТЕКТУРНІ НАЗВИ, МОТИВОВАНІ ДІЄСЛОВОМ **STATI* / *STAVITI*, В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ТА МОВАХ БАЛКАНО-СЛОВ'ЯНСЬКОГО КОНТИНУУМУ

У статті досліджено семантику та внутрішню форму архітектурних найменувань, мотивованих індоєвропейським за походженням спільнослов'янським дієсловом **stati* / *staviti*, в українській мові та її діалектах, а також їхні паралелі у мовах балкано-слов'янського континууму. Балкано-слов'янським мовним континуумом ми називаємо суцільний лінгвальний простір Балкан, Карпат і Славії.

Загалом проаналізовано укр. *стайня*, *стан*, *стая*, *застайка*, *стаєнка*, *стоїще*, *стодола*, *стина*; пол. *stania*, *stań*, *stajnia*, *stajna*, *stajno*, *staj*, *staja*, *stodola*; чес. *stání*, *stájňa*, *stáj*, *stáje*; чес., слц. *staj*, *staja*, *stajna*, *stodola*; слц. *stajňja*, *stajeň*, *stajňa*, *staň*, *staňa*, *stajenka*, *stajňa*, *staja*; чес., слц., слн. *stavba*, *stája*, *stajna*, *stajnica*, *stavisko*; чорногор. *štala*; слн., серб., воев. *staj*, *стайница*; болг. *стѣна*; болг., воев., макед., серб., хорв., чорногор. *staja*; болг., серб. *стан*; слц., хорв., чес. *стан*; макед. *станови*; рум. *stîná*; грец. *στάνη*; угор. *eszténa*, *sztajnya* з великою кількістю словотвірних і фонетичних варіантів.

На основі семантичного та словотвірного аналізу лексичного матеріалу сформульовано висновки про те, що досліджені лексеми утворено за спільноєвропейськими номінативними моделями назв житла та приміщень для худоби, мотивованих дієсловами зі значенням 'ставити'. Визначено, що номінативні моделі та семантика назв, яка відбиває різне призначення споруд, зумовлені певним відтінком значення дієслова-мотиватора. Розглянуті архітектурні назви утворені за двома продуктивними словотвірними моделями 'будувати' — 'будівля' та 'ставити, класти' — 'резервуар, приміщення'. Назви приміщень для худоби утворені за фінитивною номінативною моделлю, в основі якої лежить призначення, функції і значення дієслова 'розташовувати, розміщувати' (*стайня* 'місце, куди ставлять або де стоїть худоба'), а назви будівель для людей утворені за каузативною номінативною моделлю, в основі якої лежить значення дієслова 'ставити, будувати' (*ставба*). Окремими групами виділяються східно-, південно- і західнослов'янські утворення та взаємні запозичення між слов'янськими мовами та мовами карпато-балканського континууму.

Ключові слова: українська мова, балкано-слов'янський мовний континуум, назви споруд, номінативна модель.

Серед українських назв споруд окрему групу становлять утворення, мотивовані спільнослов'янським дієсловом *stati, що сягає індоєвропейської основи *sthā-/sthə-, його каузативом staviti та формою з чергуванням голосних stojati у значеннях 'знаходитися', 'перебувати', 'зупинятися' та 'будувати' (ЕСУМ : 390, 430).

Академічний «Словник української мови» подає двадцять значень багатозначного дієслова ставити та численні усталені словосполучення з ним (СУМ : 629–634). Аналізовані в статті назви будівель утворені від дієслова ставити у словникових значеннях 'розташовувати, розміщувати' і 'будувати'.

Стайня. Лексема *стайня* є спільнокореневою зі *стая*, утворена від того самого дієслова, але з типовим для назв приміщень праслов'янським суфіксом **-ня**, пор.: *пекарня, папірня, гуральня* [Истор. типология : 68]. Згідно з тлумаченням «Словника української мови», лексема *стайня* позначає 'спеціальне приміщення, будівлю, де тримають коней', а також і його вміст — 'про коней, що належать кому-небудь': «В нього добра стайня, рисаки такі, що і в області таких нема», а також з ремаркою *рідко* 'те саме, що хлів': «Ой, не можу в стайні спати, бо рохкочуть свині» (СУМ : 637). Фразеологічним інтернаціоналізмом, що сягає давньогрецьких міфів, є символ максимального безладу — *Авгієві стайні*. Слово має загальноукраїнське поширення, відоме також і в сучасній білоруській мові та в пам'ятках старобілоруської писемності, де *стайня* вживається на позначення 'приміщення для коней', у діалектах *стайн'а* — 'велике приміщення для коней'. «Етимологічний словник української мови» подає ще словотвірний варіант *ставниця* у значенні 'стайня' та форму *стайня* 'поміст для мерця' (ЕСУМ : 389–390).

Поза східнослов'янським ареалом лексема відома в польській мові, переважно із семантикою 'приміщення для коней' та 'обгороджене місце для коней у хліві', локалізацію яких демонструє карта 66 «Малого атласу польських говірок». Із тим самим значенням уживаються лексеми *stania* і *stań* у західній Вармії, що розглядаються як фонетичні варіанти *stajnia* (> *stańna* > *stania* > *stań*), та форми *stajnia, stajna* у східній Вармії (MAGP : 37). Варіанти *stajnia, stania* засвідчено в південних і центральних кашубських говірках [Basara 1965 : 7]. Лише на північний схід від м. Староґард 3. Штібер зафіксував кашубський варіант *stań* 'приміщення для коней' (AJDŁ : 77). У великопольських говірках ендемічна форма *stajno* зафіксована з тією ж семантикою 'приміщення для коней' (Szymczak : 961).

На словацьких теренах, суміжних з польським мовним обширом, засвідчено *staň, stana* у значенні 'стайня', *stajna* 'зимовий хлів', демінутив *stajenka* 'хлів на луках' (Podolák : 92), *stajňa* або *staja* з атрибуцією 'стайня для коней, корів' (середня Словаччина), у говірках *stajňa, stajen* (ASJ : 24). У літературній словацькій мові *stajňa, stajen* та застаріла форма *staj* відомі як 'приміщення для різного майна та коней' [Клепикова : 163].

У чеській мові слово *stání* має значення 'відгороджене місце у хліві для коней' і 'місце для однієї худобини'. У говірках форма *stání* виступає з семантикою 'приміщення для корови', 'місце у стайні чи у хліві, стайня з товстих дощок', 'відділення у хліві для однієї худобини'.

На півдні Славії словотвірні варіанти *stajna, staj, stajnica* у значенні 'стайня' відомі у словенській мові, яка й багатьма іншими рисами тяжіє до західнослов'янського лінгвального ареалу [Пашкова : 207].

Зафіксоване в угорців Закарпаття *sztajnya* 'корівник' тлумачиться як запозичення з української [Рот : 172].

Ю. Пуїо детально визначає термін *стайня* як українсько-російсько-білорусько-чесько-словацько-польсько-сербсько-хорватську ізоглосу, наводячи укр. *стайня* 'хлів, конюшня', білорус. і рос. *стайня* 'конюшня',

слц. *stajŋa*, чес. *stájňa*, пол. *stajnia* 'т.с.', серб., хорв. *стајница* 'стайня', 'житло пастухів' [Пуйо : 14].

В. Махек розглядає *staja*, *stajnia* як спільнослов'янське слово (відсутнє тільки в лужицьких мовах) із семантикою 'місце перебування', 'ночівля для військових', 'стіло', наводячи білоруське та українське значення 'стіло' та південнослов'янські форми, за винятком болгарських, де постало значення 'кімната' (Machek : 339). Автори «Етимологічного словника української мови» визнаючи спорідненість форми *стая* з українським *стайня* 'конюшня, хлів', додають ще білорус. *стайня* 'конюшня', пол. *stajnia* 'хлів', слц. *stajŋa*, *stajeŋ* 'стайня', слн. *stajna* 'хлів, загін', що дозволяє вивести праслов'янську форму **stajnja* з семантикою 'конюшня, хлів' і вважати її суфіксованим дериватом від *staja* 'т.с.'; 'курінь пастуха', первісно 'стоянка; стійло' (ЕСУМ : 392).

Стая. «Словник української мови» тлумачить розгалужену семантику лексеми *стая* як 'діал. житло гуцульських пастухів на полонинах', 'діал. стайня, хлів', 'рідко т.с., що згряя', 'т.с., що *стайка*, тобто ряд кіп, полукіпків' (СУМ : 673).

Семантичну диференціацію архітектурної назви *стая* в карпатоукраїнських говірках подає карта 125 «Карпатського діалектологічного атласу», у якій значення 'пастуша зупинка в горах, де живуть пастухи і переробляється молоко' локалізується в гуцульських та східнокарпатських мармороських говірках, 'поле' — у бойківських та ужанських, 'ряд кіп, полукіпків' — у наддністрянських та покутсько-буковинських. У карпатоукраїнських говірках лексема відома у значеннях 'будівля на пастушому стоїщі' і 'пастуше стоїще'. Семантика диференціюється ареально: 'приміщення на гірському пасовищі, де переробляється молоко' (Гуцульщина), 'літня будівля для корів і овець на пасовищі' (південь Івано-Франківщини), *застайка* 'навіс для ночівлі пастухів на гірському пасовищі', 'курінь пастухів на полонині', 'пастуша зупинка в горах, де живуть пастухи і переробляється молоко' (східне Закарпаття).

На Гуцульщині назва *стая* побутує також у значенні 'стаціонарна житлово-господарська будівля', дериват *застайок* — 'примітивне укриття для пастухів'. Автори історико-етнографічної праці «Гуцульщина» подають таке тлумачення: «На полонинському *стоїщі* *стая* двокамерна, п'ятистінна, з двосхилим дахом, входом, орієнтованим на південь. *Застайки* — стаціонарні будівлі з односхилим дахом, опертим на два вбиті у землю коли, переносні — каркасні та пересувні — кріпляться на двох полозах з брусів. Сплять у *застайку* один-два вівчарі». Фахівці з народної архітектури пояснюють, що, на відміну від примітивної однокамерної колиби, *стая* була двокамерною п'ятистінною [Гуцульщина : 178]. За даними діалектологічних описів, у гуцульських говірках *стайа* — 'де пр'ечут бриндз' (Вижниц. р-н), 'будівля в горах, де живуть пастухи' (Коломийськ. р-н), 'приміщення для овець на полонині' (західна Рахівщина), 'місце в лісі, де влітку спить худоба' (Вижниц. р-н), 'приміщення, будівля на гірському пасовищі', 'місце, де переробляють молоко', 'приміщення, де виготовляють сир'; *stajka* або *zawatra* 'навіс, де ночують пастухи' [Шухевич I : 221, 223], 'будівля, де на полонині гуцули посеред *стаї* вогонь кладуть, бринзу роблять', *шалас* [Kubijovič : 74], 'центральний курінь на полонині, де виготовляють молочні продукти і де живе бринзар' (Рахів. р-н), 'загін для худоби' (Печеніжин).

У покутських говірках лексема *стая* вживається у значенні 'літній загін для овець', 'сарай у дворі, комора' [Пашкова : 203].

На Бойківщині слово *стая* в однині вживається у метрологічному значенні 'міра землі, 1 або 2 га', 'ділянка землі довжиною 100 кроків', 'велика ділянка землі', а у формі множини *стаї* — 'місце, де вівці затримуються на паші' (Онишкевич : 251). Широко відомі такі демінутиви, як *стаснка*, *ста-*

єнька, стаєночка, стаєнчина, стайнейка, стайниця, стайничка (там же : 247– 248). Наведемо й дотепер популярну в Галичині назву різдяного вертепу *стаєнка*.

У лемківському говорі демінутиви *стаянка*, *стаєнка* виступають синонімами до *куча* у значенні ‘хлівець для свиней’, *стаянка* — ‘мале літнє приміщення для худоби на пасовищі’ [Лемківщина : 251]. Форму *стаєнка* ‘маленька стайня, хлів, стайня’ автори «Етимологічного словника української мови», розглядають як запозичення з польської мови (ЕСУМ : 392).

У закарпатських говірках лексема *стая* вживається як у генералізованому, так і конкретизованому значенні, а саме: ‘місце, де розташовані загін і колиба’ [Дзендзелевский : 129], ‘усі будівлі на вівчарському салаші’ (верхів’я річок Прут та Черемош) [Pol : 160], ‘місце, де стоять вівці на пасовищі’ (схід Тячівщини), ‘житло пастухів на пасовищі’ (долина р. Прут, верхів’я Тиси) [Kubijowič : 69], *stajka* або *zawatra* ‘вівчарська колиба’, ‘сироварня’ (верхів’я Тиси), ‘місце, де перебувають вівці’ (верхів’я р. Боржави, долина р. Лімниці), *застайка* ‘навіс’ [Пашкова : 203].

За даними «Лінгвістичного атласу румунської мови», в українських говірках Румунії лексема *стайя* вживається з семантикою ‘приміщення у вигляді куреня або чотиристінного будинку, де виробляють молочні продукти’, ‘пастуша зупинка (худоба і приміщення, ємність і вміст)’, ‘стадо понад 100 голів’ (Марамуреш), ‘пастуша стоянка’ (Сучава) (ALR 2 : 400; 3 : 396).

Лексема *стая* відома також у говірках півдня України в спеціалізованому значенні ‘загін для худоби в степу’ (Дніпропетровщина) та генералізованому ‘загін для худоби’ (Одеська обл.). У говірках центральної України назва *стая* побутує у значенні ‘приміщення для худоби в селі’, ‘місце для худоби’, ‘стайня’, ‘велика клуня’ [Клепикова : 166].

На всьому українському діалектному просторі семантику лексеми *стая* детально дослідив і картографував П. Ю. Гриценко в монографії «Ареальне варіювання лексики», виділивши в ній чотири семантичні підгрупи:

«І. Забудова: 1) ‘оселя’; 2) ‘будинок; великий ~; малий ~’; 3) ‘кімната’; 4) ‘ряд будівель’; 5) ‘будівля для пастухів на полонині’; ‘стоянка’; 6) ‘невелика садиба’; 7) ‘заїжджий двір’; 8) ‘клуня’; 9) ‘конюшня’; 10) ‘будівля для рогатої худоби’; 11) ‘стійло для корів’;

ІІ. Різновиди загорож: 12) ‘кошара для овець’; 13) ‘загорожа для овець на полонині’; 14) ‘загорожа для худоби в степу’;

ІІІ. Локативи: 15) ‘невелика ділянка землі’; 16) ‘поле; частина поля’; 17) ‘частина орної землі — гони’; 18) ‘зорана земля’; 19) ‘міра землі — 3,5 морги’; 20) ‘пасовище’;

ІV. Сукупність однорідних предметів, живих істот: 21) ‘ряд кіп, снопів’; 22) ‘зграя птахів’; 23) ‘табун коней’; 24) ‘череда корів’; 25) ‘отара овець’; 26) ‘зграя вовків’; 27) ‘зграя собак’; 28) ‘хмара комарів’; 29) ‘купа хмар’» [Гриценко : 174].

Коментуючи карту, автор констатує, що філіація значень лексеми, зумовлюючи виокремлення семантичних домінант, навколо яких формуються відносно автономні субкомплекси, породжує значні розбіжності семантичних дериватів аж до їх омонімічного розриву [там же]. Отже, в українських говірках лексема не лише зберегла давні значення, пов’язані з семами ‘житло’, ‘приміщення’ (СДЯ : 509), а й розвинула низку нових. П. Ю. Гриценко уточнює, що всі значення з домінантою ‘загорожа’ і частина з домінантою ‘будівля’ об’єднуються семою ‘призначення для утримання худоби’, а серед локативних сем лише ‘пасовище’ може розглядатися у зв’язку з цією ознакою, решту сем об’єднує інтегратор ‘оброблюване поле’: ‘поле; частина поля’, ‘частина орної землі — гони’, ‘зорана земля’, ‘міра землі (3,5 морги)’. Такою ж автономністю семантичного розвитку характеризується і субкомплекс із домінантою ‘сукупність’, який об’єднує не лише значення ‘сукупність жи-

вих істот' — 'табун коней', 'згряя птахів', 'череда корів', 'отара овець', 'згряя вовків, собак' і навіть 'хмара комарів', а й 'ряд кіп, снопів (на полі)' і 'купа хмар'. При формуванні останніх трьох сем відбулася конкретизація загального значення, яке постало на основі первісної семантики [Гриценко : 174].

Наведена карта надає можливість реконструювати втрачені ланки семантичних переходів у філіації семантики лексеми, проте її назву «Конвергенція гетерогенних семантичних комплексів» можна тлумачити прямо протилежно — як «дивергенція гомогенного семантичного комплексу», відновивши шлях розвитку семантики іменників, похідних від дієслів *стати*, *ставити*: 'будівля та її частини' — 'обгороджене місце' — 'міра виміру площини' — 'вміст обгородженого місця' — 'худоба, що є вмістом обгородженого місця' — 'сукупність живих істот' — (метафорично) 'сукупність предметів'.

Питання про генезу окремих субкомплексів і сем досліджуваної лексеми залишається відкритим; у давньоруських джерелах засвідчені лише семи 'хлів', 'притулок', 'ліжко', 'намет' [Гриценко : 174]. Якщо семи різних субкомплексів ще зберігають тісні зв'язки, то наявність у віддалених діалектних зонах ідентичних або близьких сем переконує, по-перше, у закономірному характері постання цих семантичних дериватів, пор. локативні значення в українських бойківських говірках *стайа* 'міра землі — 1 гектар', '1 або 2 гектари', 'ділянка землі', 'невеликий загін при оранці', 'ділянка землі довжиною в 100 кроків', 'велика ділянка землі', 'поле, оране перпендикулярно до дороги', 'місце, на якому вівці довше затримуються на паші', 'загони', 'довге орне поле' за наявності значення *стайа* 'згряя' (Онишкевич : 251).

У білоруських північно-західних говірках фіксуються значення 'загін' та не кваліфіковані укладачами як окремі семи контекстуальні значення в ілюстративному матеріалі: «Стая — шнур, кусок, палоска — сто мэтраў», «Стаі — сто крокаў»; див. також контекст з метричним значенням лексеми *стайа*: «Од нас нэдалека до склепу, можэ, трое стайёв усёго» [Онышкевич : 584].

Лексема відома і в північноросійських говірках, пор.: *стая* 'стайня, хлів', *стайка* 'місце для дрібної худоби в сараї', 'відділення для великої худоби', 'відгороджена частина хліва', 'відгороджене місце біля хати для овець' [Клепикова : 165]. П. Ю. Гриценко наводить українсько-архангельську паралель *стая* 'стійло, хлів' [Гриценко : 196], що може свідчити про поширення слова за давньокиївської доби.

Лексема *staja* поширена також у слов'янській частині Балкан. У болгарській літературній мові *стая* — 'кімната'. У південній Герцеговині *staja* — 'пасовище поза селом, куди відганяють худобу навесні й восени; де худоба лишається, доки не з'їсть всю траву; там є хатина пастуха' [Клепикова : 164]. Сербське *staja* та хорватське *staja* мають значення 'стайня, хлів, сарай, барак' (Толстой : 566). У хорватській мові форма *staja*, крім значення 'стайня' [Karaš : 134], відома ще з семантикою 'відкрите приміщення під солом'яною стріхою для овець', 'рівна необгороджена галявина, де доять і стрижуть овець', 'де з вівцями зупиняються', а варіант *staje* зафіксований як 'обгороджене місце для худоби' [Павлович : 55]. У Воеводині маскулінна форма *staj* уживається з семантикою 'приміщення для різного майна та коней', 'горище на сіно' (Siatkowski : 67). Паралельно до сербських у воеводинських говірках форма *staja* тлумачиться як 'обгороджене місце для худоби, де є притулок для пастуха'. В області Ходско *staja* — 'житлове приміщення та сукупність усіх будівель у дворі' [Клепикова : 167].

У словенській мові слово *staja* відоме у значеннях 'притулок', 'пастуша хижа' (Фасмер : 749), у словенських говірках в Юлійських Альпах *staja* — 'пастуша зупинка', *staja, stajь* — 'укриття для худоби' [Badjura : 275], 'місце, де стоїть худоба, хижа пастуха, сироварня', 'будівля', у Динарських Альпах *staja*, як і *stan*, — 'пастуше житло' [Gavazzi : 27]. Лексему *staja* у значенні 'стайня' зафіксовано й у словенських говірках на території Австрії.

На заході Славії лексема *staj(a)* уживається на позначення міри поля в польських діалектах, так само як і в українських бойківських говірках, а як назва будівлі — на чеському й словацькому мовних обширах. У чеській мові форма чоловічого роду *stáj* виступає з семантикою 'тваринницьке приміщення, корівник, стайня, стійло', 'приміщення для зберігання сіна', *stáni* — 'зупинка', 'стійло' (ЧРСС : 477). У чеських говірках Румунії *staj* — 'хлів для рогатої худоби', у Моравії *staj* — 'хлів', у перехідних моравсько-словацьких говірках *staj* — 'чотиристінне приміщення, хлів, кошара'. У словацьких говірках співіснують синоніми *staja*, *stajňa*, *maštal* у значенні 'стайня'. У словацьких говірках Угорщини *staja* відома з семантикою 'приміщення у хліві', 'господарське приміщення в домі' [Пашкова : 205].

Г. Клепікова на основі аналізу картографованих у «Карпатському діалектологічному атласі» матеріалів твердить, що лексема поширена на карпато-балканському ареалі, охоплює всі східнослов'янські мови з таким семантичним репертуаром: «1) 'пастуша зупинка на пасовищі': укр. гуц., закарп. *стайя*, серб. та хорв. *staja*, *staja*, слн. *staja*; 2) 'загін для овець поза селом': укр. гуц., буков., півд.-бессараб. *стайя*; 3) 'будівля на пасовищі, де переробляють молоко і де сплять пастухи': укр. гуц. *стайя*, *staja(nka)*; 4) 'будівля для худоби на пасовищі': укр. лемк. *stajanka*; 5) 'будівля для худоби у селі, хлів': півн.-рос. *стая*, центр.-укр. *стайя*, слц. *staja*, хорв. *staja*, морав. *staj*; 6) 'стійло у хліві': півн.-рос. *стая*, слц. *staj*; 7) 'стадо овець': укр. гуц. *стайя*» [Клепікова : 234].

На карпато-балканському мовному обширі лексему скартографовано на семантичній карті 28 «Загальнокарпатського діалектологічного атласу» в значеннях: 1) 'пастуша стоянка в горах' — Гуцульщина, східне Закарпаття, Бойківщина, Сербія; 2) 'будівля на гірському пасовищі, де переробляють молоко' — Гуцульщина; 3) 'кімната' — Македонія; 4) 'хлів для худоби' — Словаччина, Македонія, Чорногорія; 5) 'ділянка орного поля' — Бойківщина, південно-східна Польща; 6) 'міра землі'; 7) 'згряя' — молдавські, українські верховинські говірки, 8) 'стадо' — Бойківщина; 9) 'ряд кіп у полі' — Наддністрянщина.

Українські етимологи виділяють три семантичні групи лексеми *стая*, визнаючи їхнє спільне походження від праслов'янського дієслова *stati 'стати':

1) 'згряя', 'ряд кіп, полукіпків', 'стайня', 'хлів', 'стійло для овець', 'житло гуцульських пастухів', *стай* 'місце, де вівці затримуються на пасі', *стайка* 'ряд кіп, полукіпків', 'стайня', 'хлів', 'вид куреня у гуцульського пастуха', *стайки* 'місце стоянки овець', *стая* 'ряд кіп на полі', *зстайка* 'житло пастуха-гуцула в полонинах', 'піддашня в кошарі', рос. *стая* 'згряя', 'кілька будівель під одним дахом', 'хлів', білорус. *стая* 'стадо', д.-рус. *стая* 'хлів', 'притулок', 'намет', пол. *staja*, *staj* 'місце для стогів, біля яких є сіно' і 'намет для пастуха', чес. *stáj*, *stáje* 'хлів, стайня, стійло', слц. *staj* 'стайня', болг. *стая* 'кімната', макед. *staja* 'стайня', 'кімната', серб. *staja* і хорв. *staja* 'хлів, повітка', слн. *stája* 'хлів, загін', ц.-сл. *стайя* 'загін, стійло', прасл. *staja* 'хлів, стійло, курінь'; 2) 'ділянка землі, невеликий загін при оранці поля', 'поле, оране вертикально до дороги', 'смуга ниви, яку займає один косар, жнець', *стай* у мн., *стая* 'вузька і довга ділянка землі', пол. *staja* 'міра довжини поля', *staje*, *stajanie*, *stajenie*, *stajadlo* 'заст. давня міра довжини поля'; *staja* 'постать', 'займана працівником смуга ниви'; 3) 'огорожа з комишу між двома загородами для риболовлі', що, очевидно, пов'язане зі *стая* у значенні 'загорожа для овець' (ЕСУМ : 403).

Більшість етимологів погоджується з тим, що іменник *стая* є спільнослов'янським рефлексом дієслова *stati у значеннях 'розміщуватися', 'пере-

бувати', 'зупинятися' (Фасмер : 749; ZVSZ : 469), пор. д.-рус. *стаіа* 'хлів', 'притулок', 'ліжко', 'шатро' (СДЯ : 509). Первісним значенням, імовірно, було 'місце зупинки', 'місце розташування', 'хлів', далі шляхом перенесення з умістища на вміст утворилися значення 'купа', 'згряя'. Від того самого етимона розвинулося укр. *стайа* 'ряд кіп', 'ділянка поля', 'міра довжини', пол. *staja, staie* 'міра виміру землі' (Machek : 961), *stajanie, stajanko* 'ділянка поля' [Клепикова : 163].

Стіна. Східнороманським корелятом слов'янської лексики *стайня* є варіант *stîñă*, відомий з XVI ст. у значеннях 'вівчарське господарство', 'кошара', 'сироварня', уживаний у такому фразеологізмі, як *a închide lupul în stîñă* (дослівно 'зачинити вовка в кошарі'), що є еквівалентом українських *пустити козла у город* або *шукати кинути у річку* (DRR : 1351). Архітектурну назву *stîñă* 'пастуша зупинка' та 'будівля на пастушій зупинці, де переробляють молоко' зафіксовано у Трансильванії, Олтенії, Мунтенії, Молдові, Сучаві [Vuia : 21], (ALCS 5 : 11). У Північній Молдові *stână* відома як 'пастуша зупинка одного господаря, місце і будівлі', 'об'єднання господарів для спільного випасу худоби', у долині Бистриці це 'пастуша зупинка і приміщення, де виготовляють бринзу' (ALCS 5 : 124); *стыны, стынэ* 'пастуша зупинка', 'будівля, де переробляють молоко, де живе пастух' (Рахів. р-н.) [Пашкова : 208]. Поширення термінів *stîñă, casa de la stîñă* демонструє карта 400 другого тому «Атласу румунської мови» у Трансильванії, Молдові, Марамуреші, Банаті, Олтенії. Ще засвідчено семантику 'будівля, де переробляють молоко', 'будівля на стоянці з трьох частин: де доять, укриття пастухів, загін', 'приміщення в пастушій хатині, вся пастуша хатина', 'пастуша зупинка', 'дерев'яна будівля для персоналу, що обслуговує стадо дійних овець', 'хата на пасовищі', словосполучення *stîñă cu brînză* 'приміщення, де виготовляють бринзу' [Vuia : 33], *stîna foilor* 'приміщення, де зберігають продукти'. У Марамуреші фіксується перенесення семантики слова з ємності на вміст: *stâna* 'стадо овець на пастушій зупинці', 'стадо у 200–500 овець' (ALRM : 2305). Часто лексема *стіна* синонімізується з *калиба: coliba = stână* 'приміщення, де сплять пастухи', в угорських діалектах Трансильванії *калиба = stâna* [Vuia : 47].

На молдовському мовному просторі *стынэ* — це 'загін для овець, сироварня' (р-н Орхей) (АЛМТ 1 : 211).

Арумунське *stîna* у значенні 'загін для овець' вважається дакорумунізмом, історумунське *stîna* позначає 'житло пастухів і місце переробки молока' (с. Жеяне) [Клепикова : 213].

Новогрецьке *στάνη* 'кошара' (УНГС : 79) кваліфікується як запозичення зі східнороманських мов.

Угорське *eszténa* з характерним для фіно-угорських мов протетичним *e* перед кількома ініціальними приголосними відоме у значенні 'загін для овець' з XVI ст. і 'житло пастухів' з XIX ст., також вважається давнім запозиченням з румунської мови. В угорських говірках Румунії слово фіксується у варіантах *észteña, isztina, észteña* (Herman : 553), серед яких найновішими є варіанти *szтина, szтана* з семантикою 'об'єднання власників для спільного випасу худоби', 'будівля, де переробляється молоко і де сплять пастухи'; з останнім значенням побутує і композит *eszténaház* (дослівно 'стіна-дім'). Диференціюються форми з протетичним голосним і без нього: *eszténa, szтина* 'приміщення, де виготовляли сир'. У районі Хуедин *esztána* — 'будівля, хатина, де спить бринзороб і зберігають посуд', *isztina, eszténa* — 'об'єднання власників худоби' [Vuia : 47]. Різновиди архаїчної форми відгінного чабанування мають конкретизовані композитні назви: *szér-eszténa* 'форма організації вівчарства, при якій молоко ділять відповідно до порядку доїння' і *drek-eszténa* 'форма організації вівчарства, при якій молоко ділять відповідно до кількості овець у власника'; якщо поділу підлягають молочні продукти, така

форма організації називається *mérték-eszténa* [Клепикова : 214]. Подекуди назва *eszténa* визначається як 'приміщення для пастухів, де переробляють молоко і доять овець' (Hermañ : 503). Докладно конструцію будівлі описано у словнику угорських пастуших термінів О. Германа: «*Eszténa* — розбірна будівля з загоном, куди пускають овець перед доїнням; там же виготовляють молочні продукти, часто там ночує стадо, *eszténa*, *eszténa* 'загін розміром 2 x 2 м з дахом із дощок'; *esztén* 'приміщення для волів з пруття'» (Hermañ : 220). У північно-східній Трансильванії *iszténa* — 'крите приміщення для худоби', в угорських говірках долини р. Молдова *széna*, *esténa* — 'загін'. Із огляду на наявність протетичного голосного як зворотне запозичення з угорської розглядається румунська діалектна форма *esténa* у значенні 'загін для овець', зафіксована в пам'ятці XVIII ст. (Tamás : 312).

В українські говори Карпат з румунської мови потрапило зворотне запозичення *стина* 'місце, де доять овець і виробляють сир', *стын'а* 'розчищене місце в лісі для ночівлі худоби' (Міжгір. р-н); *стина*, *стена* 'хлів у полі для овець', 'пастуша зупинка поза селом', 'літня кошара' (Буковина) [Пашкова : 209].

Засвідчені в північно-західній частині Болгарії фонетичні варіанти *стъна* 'стадо' (Младенов : 382) та серб. *ст'на* 'пастуша стоянка в горах' також вважаються запозиченнями з румунської, хіба що зворотними, оскільки вони, як і решта, є слов'янізмами за походженням.

Сучасні східнороманські етимологи, незважаючи на раніше висловлене А. Філіппіде припущення про автохтонне фрако-дакійське походження слова (рум. *stână* < дак. *stana* < і.-е. **sthana*) (Philippide 2 : 734), тлумачать *stîna* як запозичення з дунайської латини, засвоєне з прасл. **stanъ*, ст.-сл. *станъ* 'табір', болг. *стан* 'т.с.', серб. *стан* та хорв. *стан* 'помешкання', 'житло пастухів', рос. *стан* 'місце привалу', 'табір', 'штаб', 'ставка' (СДЕ : 406; Rosetti 3 : 96). Отже, аналізована назва є давнім слов'янським запозиченням румунською мовою слова, утвореного від дієслів *стати*, *ставити*, як і низка споріднених з ним *стайня*, *стадо*, *стан*. Пізніше в румунізованій фонетичній формі слово повернулося в карпатські діалекти. Складність етимологізації полягає в наявності в усіх європейських мовах слів з подібними формою та значенням, похідних від спільної іє. дієслівної основи **sthā-* / *sthā-* з семантикою 'стати, ставити': лат. *stabulum* 'стоянка', 'місце перебування', 'притулок', 'укриття', 'лігво', 'стійло', 'хлів', 'пташник', 'скотарня', 'пасовище', 'стадо', 'худоба', 'хижа пастуха', 'заїжджий двір', 'кубло', 'притон', 'дім розпусти' (Дворецкий : 720), н.-грец. *σταύλοι* 'стайня', рум. *staul* 'т.с.' (DRR : 134), а також нім. *stall* 'стайня', яке вважається давньогерманським словом, що походить від дієслова *stellen* 'ставити', споріднене з нідерл. *stal*, англ. *stall*, *stable*, швед. *stall* 'т.с.' (HDS : 708). Співзвучними з останнім є південнослов'янськими: макед. *štala* 'стайня', серб. *štala* 'т.с.', що його вжито в жарті «||i) ti štala gori, il(i) ti krava puši» («У тебе або стайня горить, або твоя корова курить»).

Стан. Слово *стан* у «Словнику української мови» тлумачиться в чотирьох окремих словникових статтях, з яких у першій ідеться про поставу людини, у другій — про місце тимчасового розташування, у третій — про статус, обставини і в четвертій — про пристрої (СУМ : 642–644). З огляду на походження від спільної основи наведені слова можна кваліфікувати як гомогенні омоніми.

Для південнослов'янських мов характерне вживання слова *стан* у значенні 'помешкання', 'житло пастухів', що має паралелі на заході Славії, пор. чес. та слц. *stan* 'намет', 'шатро'. Македонське множинне утворення *станови*, так само як і сербський іменник *стан* 'помешкання', мотивовані дієсловами *станити се* 'селитися, залишатися на ночівлю, на тимчасо-

ве перебування», *становати* «жити, мешкати, перебувати, квартирувати» (Толстой : 567).

Stavba. У чеській мові іменник *stavba* має значення «споруда», «будівля», «будова», «будівництво», «складання», а також «структура», «склад», «текстура», семантика якого конкретизується за допомогою означень, як-от: *stavba bytová, obytná* «житлова споруда», *stavba dřeva* «структура деревини», *stavba letištní* «аеродромне будівництво», *stavba letmo* «начіпне складання», *stavba malá* «невелике будівництво», *stavba měst* «містобудування», *stavba mobilní* «пересувний будиночок». Чеські лексеми *stavení* «будова, побудова», «будівництво», «будівля», «споруда», «приміщення», *stavebniny, stavitelství* «будівництво», утворені від питомого чеського дієслова *stavět* «споруджувати, будувати», а словацьке *stavba* — відповідно від *stavit* «споруджувати, будувати».

У словенській мові *stavba* «будівля», *stavisko* «приміщення, склад» є дериватами від дієслова *staviti* «споруджувати, будувати».

Отже, форму *stavba* слід кваліфікувати як західнослов'янським, що поширюється на терени словенської мови [Пашкова : 157].

Стодола. В українській мові слово *стодола* має значення «клубня; тік, клубня для соломи», діалектні форми *стадол* «скотарня», «намет на заїжджому дворі, де ставлять коней і вози», *студóла* «тік; клубня для соломи». Українські етимологи вважають слово давнім запозиченням з польської або чеської мови, наводячи паралелі: пол. *stodola* «клубня, стодола», ст.-пол. *stodola* (XV ст.), чес. і слц. *stodola* «т.с.», ц.-сл. *стодоль* «сарай, стодола», що пов'язані з д.-в.-нім. *stadal* «сарай, стодола, хлів, стійло», яке зводиться до і.-е. **st(h)ā-* «стояти; міститися, розташовуватися», представленого і в прасл. *stati*, укр. *стáти*, рос. *стодóла, стодóл* «сарай», білорус. *стадóла, стадóля, студóля* «великий хлів», ст.-білорус. *стодола, стадоля* «заїжджий двір», «корчма», «стодола», «клубня», болг. *студоля, стодола, стодола*, відоме з 1552 р. у тих самих значеннях (ЕСУМ : 423). Таким чином, слово можна визначити як спільнослов'янське.

На основі здійсненого семантичного та словотвірного аналізу лексичного матеріалу можна зробити висновки про те, що йдеться про давні спільні для залучених у дослідженні мов номінативні моделі назв житла та приміщення для худоби, мотивованих дієсловами зі значенням «ставити». При цьому назви приміщень для худоби утворені за фінитивною номінативною моделлю, в основі якої лежить призначення, функції і значення дієслова «розташовувати, розміщувати» (*стáйна* «місце, куди ставлять худобу»), а назви інших будівель утворені за каузативною номінативною моделлю, в основі якої лежить значення дієслова «ставити, будувати» (*ста́ба*). Окремими групами виділяються східно-, південно- і західнослов'янські утворення, а також взаємні запозичення між слов'янськими мовами й мовами карпато-балканського континууму. Велика кількість слов'янських і запозичених зі слов'янських мов назв будівель утворена за двома продуктивними словотвірними моделями «будувати — будівля» та «ставити, класти — резервуар, приміщення».

ЛІТЕРАТУРА

- Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. Київ : Наук. думка, 1990. 270 с.
- Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / ред. Ю. Гошко. Київ : Наук. думка, 1987. 471 с.
- Дзедзевельский И. А. Овцеводческая лексика закарпатских говоров. *Материалы ОЛА*. Москва : Наука, 1965. С. 117–132.
- Историческая типология славянских языков / ред. А. С. Мельничук. Киев : Наук. думка, 1986. С. 286.
- Клепикова Г. П. Славянская пастушеская терминология. Москва : Наука, 1974. 256 с.
- Лемківщина. Історико-етнографічне дослідження / ред. Ю. Гошко. Львів : Ін-т наро-

- дознавства НАНУ, 1999. Т. 1. 361 с.
- Младенов М. Сл. Говорът на Ново Село, Видинско. *Трудове по българска диалектология*. София, 1969. Кн. 6. 412 с.
- Оньшкевич М. М. Специфика картографирования лексики, обозначающей названия жилищ, сельскохозяйственных орудий и под. в ОКДА. *Справочно-информационные материалы по ОКДА*. Москва : Наука, 1979. С. 45–57.
- Павловић Ј. М. Качер и Качерци. Етнолошка испитивања. Београд : Б. об., 1928. 93 с.
- Пашкова Н. І. Номінативні моделі культурного артефакту ДІМ у мовах карпатського ареалу балкано-слов'янського континууму. Київ : КНЛУ, 2014. 280 с.
- Пуїо І. Ю. Скотоводческая лексика украинских говоров района Карпат : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Киев, 1981. 24 с.
- Рот А. М. О характере языковой интерференции и степени проницаемости структуры венгерского языка в процессе взаимодействия с восточнославянскими языками. *Вопросы финно-угорского языкознания*. 1967. Вып.4. С. 162–190.
- Шухевич В. Гуцульщина. Львів : НТШ, 1899–1908. Т.1–5.
- Badjura R. Ljudska geografija. Terensko izrazoslovje. Ljubljana : N. zal., 1963. 330 s.
- Basara J. Terminologia budownictwa wiejskiego w dialektach polskich. Cz. 2. Pomieszczenia gospodarskie, ogrodzenia, zamknięcia. *Prace Językoznawcze PAN*. Wrocław, 1965. 90 s.
- Gavazzi M. Pregled etnografije Hrvata. Zagreb : Izd. Kluba ABC, 1940. 179 s.
- Herman O. A magyar pásztorok nyelvkincse. Budapest : Hornyánszky, 1914. 798 p.
- Karaś M. Toponimia Wysp Elafickich na Adriatyku. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1968. 124 s.
- Kubijovič W. Pastýřsky život v Podkarpatské Rusi. Brno : Novina, 1935. 260 s.
- Phi Iippide A. Originea Românilor. Iași : F. ed., 1926–1927. Vol.1–2.
- Podolák J. Pastierstvo v oblasti Vysokých Tatier. Bratislava : Slovenska akademia vied, 1967. 212 s.
- Pol W. Prace z etnografii polnocnych stoków Karpat. Wrocław : PAN, 1966. 212 s.
- Rosetti A. Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVII-lea. București : Editura științifică, 1964–1968. Vol.1–7.
- Siatkowski J. Dialekt czeski okolic Kudowy. *Monografie slawistyczne*. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1962. N 4–5.
- Vuia R. Tipuri de păstorit la români (secolul XIX-lea — începutul secolului XX). București : Editura Academiei R.S.R., 1964. 252 p.

ДЖЕРЕЛА

- АЛМТ Атласул лингвистик молдовенеск. Тексте диалектале, суплимент. Кишинэу : Карта молдовеняскэ, 1969. Вол.1–2.
- Дворецкий Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. Москва : Рус. язык, 1986. 845 с.
- ЕСУМ Етимологічний словник української мови : в 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. Київ : Наук. думка, 2006. Т. 5. 704 с.
- Онишкевич Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок. Київ : Наук. думка, 1984. Т. 2. 516 с.
- СДЕ Скурт дикционар етимоложик ал лимбий молдовенешть / ред. Н. М. Раевский, М. А. Габинский. Кишинэу : Редакция принципалэ а енциклопедией Советиче Молдовенешть, 1978. 678 п.
- СДЯ Срезневский И. И. Словарь древнерусского языка. Москва : Книга, 1989. Т.3. 996 с.
- СУМ Словник української мови : в 11 т. / редкол.: акад. І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 1978. Т.9. 916 с.
- Толстой Толстой И. И. Сербскохорватско-русский словарь. Москва : Рус. язык, 1982. 737 с.

УНГС	Українсько-новогрецький словник / ред. Н. Ф. Клименко. Київ : Укр. енциклопедія, 2008. 534 с.
Фасмер	Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Москва : Прогресс, 1987. Т.3. С. 832.
ЧРСС	Чешско-русский строительный словарь / ред. Ф. Ф. Лежнеков. Москва : Сов. энциклопедия, 1971. 664 с.
AJDŁ	Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny / red. Z. Stieber. Łódź : Ossolineum, 1956–1964. Т.1–8.
ALCS	Atlasul lingvistic roman / red. S. Pop. Cluj; Sibiu, 1938–1942.
ALR	Atlasul lingvistic romîn. Serie noua. București : Editura Academiei RSR, 1956–1972. Vol.1–3.
ALRM	Atlasul lingvistic român pe regiuni Maramureș. București : Editura Academiei RSR, 1956–1973. Vol. 1–3.
ASJ	Atlas slovenského jazyka / red. J. Stolc. Bratislava : Vyd.-vo Sloven. akademie vied, 1968–1984.
HDS	Das Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache. Mannheim ; Leipzig; Wien ; Zurich : Dudenverlag, 1997. Bd.7. 840 s.
DRR	Dicționar român-rus / red. G. Bologan. București : Editura științifică și enciclopedică, Moscova : Limba rusă, 1980. 1592 p.
MAGP	Mały atlas gwar polskich. Wrocław; Kraków; Warszawa : PAN, 1957–1968. Т.1–12.
Machek	Machek V. Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. Praha : Československá akademie věd, 1957. 627 s.
Szymczak	Szymczak M. Słownik gwary Domaniewka w powiecie Łączyckim. Wrocław; Warszawa; Kraków : PAN, 1962–1973. Т.1–8.
Tamás	Tamás L. Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen. Budapest, 1966. 529 s.
ZVSZ	Základní všeslovenská slovní zásoba / red. F. Kopečný. Praha : Academia, 1981. 483 s.

REFERENCES

- Badjura R. (1963). Ljudska geografija. Terensko izrazoslovje. Ljubljana. N. zal.
- Basara J. (1965). Terminologia budownictwa wiejskiego w dialektach polskich. Cz. 2. Pomieszczenia gospodarskie, ogrodzenia, zamknięcia. Wrocław: Prace Językoznawcze PAN.
- Dzendelevskij I. A. (1965). Ovcevodcheskaya leksika zakarpatskih govorov. *Materialy OLA*, Moscow: Nauka, 117–132. [In Russian].
- Gavazzi M. (1940). Pregled etnografije Hrvata. Zagreb: Izdanje Kluba ABC.
- Herman O. (1914). A magyar pásztorok nyelvkincese. Budapest: Hornyánszky.
- Hrytsenko P. Y. (1990). Arealne variuvannia leksyky. Kyiv: Naukova dumka, 1990. [In Ukrainian].
- Huculshchyna. Istoryko-etnografichne doslidzhennia. (1987). Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Istoricheskaya tipologiya slavyanskih yazykov (1986). A. S. Mel' nichuk (Ed.). Kyiv: Naukova dumka. [In Russian].
- Lemkivshchyna. Istoryko-etnografichne doslidzhennia (1999). Y. Goshko (Ed.). Vol. 1. Lviv: Instytut narodoznavstva NANU. [In Ukrainian].
- Mladenov M. Sl. (1969). Govorat na Novo Selo, Vidinsko. *Trudove po blgarska dialektologija*. Kn. 6. Sofia. [In Bulgarian].
- Karaš M. (1968). Toponimia Wysp Elafickich na Adriatyku. Wrocław; Warszawa; Kraków.
- Klepikova G. P. (1974). Slavyanskaya pastusheskaya terminologiya. Moscow: Nauka. [In Russian].
- Kubijovič W. (1935). Pastýřsky život v Podkarpatské Rusi. Brno: Novina.
- Onyshkevich M. M. (1979). Specyfika kartografirovaniya leksiki, oboznachayushchej nazvaniya zhilishch, sel'skohozyaystvennyh orudij i pod. V OKDA. *Spravochno-informacionye materialy po OKDA*. Moscow: Nauka, 45–57. [In Russian].

- Pashkova N. I. (2014). Nominatyvni modeli kulturnoho artefaktu Dim u movakh karpatskoho arealu balkano-slovianskoho kontynuumu. Kyiv: KNLU. [In Ukrainian].
- Pavlovich J. M. (1928). Kacher i Kacherci. Etnoloshka ispitivanja. Beograd. B. ed. [In Serbian].
- Philippide A. (1926–1927). Originea Românilor. Vol. 1–2. Iași: F.ed.
- Podolák J. (1967). Pastierstvo v oblasti Vysokých Tatier. Bratislava: Slovenska akademie vied.
- Pol W. (1962). Prace z etnografii polnocnych stoków Karpat. Wrocław: PAN.
- Puyo I. Y. (1981). Skotovodcheskaya leksika ukrainskih gorovov rayona Karpat: abstract of Cand. of Philol. Sc. diss. Kyiv: AN URSS. [In Russian].
- Rosetti A. (1964–1968). Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVII-lea. Vol. 1–7. București: Editura științifică.
- Rot A. M. (1967). O haraktere yazykovoj interferencii i stepeni pronicaemosti struktury vengerskogo yazyka v processe vzaimodeystviya s vostochnoslavyanskimi yazykami. *Voprosy finno-ugorskogo jazykoznanija*. Vyp. 4. Izhevsk, 162–190. [In Russian].
- Siatkowski J. (1962). Dialekt czeski okolic Kudowy. *Monografie slawistyczne*, (4–5). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Shukhevych V. (1899–1908). Huculshchyna Vol. 1–5. Lviv: NTS. [In Ukrainian].
- Vuia R. (1964). Tipuri de păstorit la români (secolul XIX-lea – începutul secolului XX). București: Ed. Academiei R.S.R.

SOURCES

- AJDŁ Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny (1956–1964). Z. Stieber (Ed.). T. 1–8. Łódź: Ossolineum.
- ALMT Atlasul lingvistic moldovenesc (1969). Tekste dialectale, suplement la vol. 2. Kishineu: Cartea moldoveneasca. [In Moldavian].
- ALCS Atlasul lingvistic roman (1938–1942). S. Pop (Ed.). Cluj; Sibiu: Editura Academiei RSR.
- ALR Atlasul lingvistic romîn. Serie noua. (1956–1972). Vol. 1–3. București: Editura Academiei RSR.
- ALRM Atlasul lingvistic român pe regiuni Maramureș. (1956–1973). Vol. 1–3. București: Editura Academiei RSR.
- ASJ Atlas slovenského jazyka (1968–1984). J. Stolec (Ed.). Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- ChRSS Cheshsko-russkij stroitel'nyj slovar' (1971). F. F. Lezhep'okov (Ed.). Moscow: Sovetskaya enciklopediya. [In Russian].
- HDS Das Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache (1997). Band 7. Mannheim; Leipzig; Wien; Zurich: Dudenverlag.
- DRR Dicționar român-rus (1980). Bologan G. (Ed.). București: Editura științifică și enciclopedică: Moscova: Limba rusă.
- Dvoreckij Dvoreckij I. H. (1986). Latinsko-russkij slovar'. Moskva: Russkij yazyk. [In Russian].
- ESUM Etymologichnyi slovnyk ukrainskoi movy (2006). O. S. Melnychuk (Ed.). Kyiv: Naukova dumka. Vol. V. [In Ukrainian].
- Fasmer Fasmer M. (1987). Etimologicheskij slovar' russkogo yazyka. Moskva: Progress. Vol. 3. S. 832. [In Russian].
- Machek Machek V. (1957). Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. Praha: Československá akademie věd.
- MAGP Mały atlas gwar polskich (1957–1968). T. 1–12. Wrocław; Kraków; Warszawa: PAN.
- Onyshkevych Onyshkevych M. Y. (1984). Slovnyk boikivskyh hovirok. Kyiv: Naukova dumka. Vol. 2. [In Ukrainian].
- SDE Skurt dikcionar etimolozhik al limbij moldovenest' (1978). N. M. Raevskij, M. A. Gabinskij (Eds.). Kishineu : Redakciya princhipale a enchiklopediej Sovetice Moldovenest'. [In Moldavian].

- SDYa Sreznevskij I. I. (1989). Slovar' drevnerusskogo yazyka. Vol. 3. Moscow: Kniga. [In Russian].
- SUM Slovnyk ukraïnskoi movy: in 11 vols (1989). I. K. Bilodid (Chief Ed.) etc. Vol. 9. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Szymczak Szymczak M. (1962–1973). Słownik gwary Domaniewka w powiecie Łączycykim. T. 1–8. Wrocław; Warszawa; Kraków: PAN.
- Tamás Tamás L. (1966). Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen. Budapest.
- Tolstoj Tolstoj I. I. (1982). Serbskohorvatsko-russkij slovar'. Moscow: Russkij yazyk. [In Russian].
- UNHS Ukraïnsko-novohrets'kyi slovnyk (2008). N. F. Klymenko (Ed.). Kyiv: Ukraïnska entsyklopediia. [In Ukrainian].
- ZVSZ Základní vřeslovanská slovní zásoba (1981). F. Kopečný (Ed.). Praha: Academia.

N. I. PASHKOVA

Kyiv National Linguistic University

Kyiv, Ukraine

E-mail: pashkova.nadia@gmail.com

<https://orcid.org/000-0002-2567-8235>

ARCHITECTURAL NAMES DERIVING FROM THE VERB *STATI/ STAVITI IN THE LANGUAGES OF THE BALKAN- SLAVIC CONTINUUM

The article examines the semantics and internal form of architectural names motivated by the common Slavic verb **stati / staviti*, which has the Indo-European origin, in the Ukrainian language and its dialects, as well as their parallels in the languages of the Balkan-Slavic continuum. We call the Balkan-Slavic lingual continuum the integrate lingual space of the Balkans, Carpathians and Slavia, which includes the languages of the Balkan Peninsula, as well as all Slavic languages, not only those that are part of the Balkan language union.

In particular, ukr. *stajnja, stan, staja, zastajka, stajenka, styna, stodola*, pol. *stania, stań, stajnia, stajna, staj, staja, stodola*, chech *stání, stájňa, stáj, stáje*, chech and slovak *stajna, staj, staja, stodola*, slovak *stajeň, stajňa, stajňja*, chech, slovak, slovenian *stavba, slovenian stajeň, stajňa, stajňja, stavisko, štala*, blg. *stuna*, blg. and mak. *staja*, blg., serb., slvc., croat, chech *stan*, serb., vojev. *staj, staja, stajnica*, croat., montenegr. *staja*, sln. *staj, stája, stajna, stajnica*, blg., serb. *stan*, mak. *stanovi*, rom. *sîină*, gr. *στάνη*, hung. *esztena*, and their phonetical and morphological variants have been studied.

Based on the semantic and word-formation analysis of the lexical material, conclusions are drawn that the studied words are formed on the basis of common European nominative models for names of housing and livestock premises, motivated by verbs with the meaning 'put'. It is determined that the nominative models and semantics of names, which reflects the different purpose of buildings, are due to a certain shade of meaning of the verb-motivator. The considered architectural names are formed according to two productive word-forming models 'to build' — 'building' and 'to put' — 'reservoir, room'. The names of premises for livestock are formed according to the final nominative model, which is based on the purpose, functions and meaning of the verb 'to place' (*stable* 'place where cattle are placed or where they stand'), and the names of buildings for people are formed according to causal nominative model, which is based on the meaning of the verb 'to put, to build' (*building*). Separate groups are East, South and West Slavic formations and mutual borrowings between Slavic languages and languages of the Carpathian-Balkan continuum.

Keywords: Ukrainian language, Balkan-Slavic lingual continuum, names of buildings, nominative model.

Дата надходження до редакції — 21.12.2021

Дата затвердження редакцією — 28.12.2021